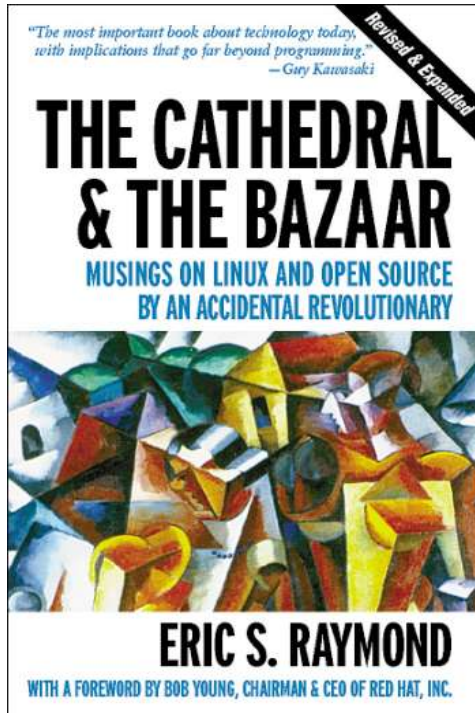

2. Atvirojo kodo programinė įranga

Gal dėl angliško žodžio *free* dažno vartojimo kaip „nemokama“, gal dėl kitų priežasčių laisvąją programinę įrangą vis dažniau imta vadinti atvirojo kodo programine įranga.

2.1 pav. Eriko Reimondo knyga „Katedra ir turgus“

1997 m. Eriko Reimondo knyga „Katedra ir turgus“ (2.1 pav.) (*Eric Steven Raymond, The Cathedral and the Bazaar*) – itin kinamas manifestas, išreiškęs atvirojo kodo revoliuciją, padėjęs išjudinti, stumti į priekį šį programinės įrangos kūrimo bendra-

darbiaujant požiūrį, suteikė postūmį atsirasti „atvirojo kodo“ terminui.

2.1. Atvirojo kodo apibrėžimas

Jau 1998 m. buvo įsteigta visuomeninė organizacija „Atvirojo kodo iniciatyva“ (2.2 pav.) (*Open Source Initiative*). *OSI* buvo sukurta kaip švietėjiška, teisinės pagalbos ir valdymo organizacija. *OSI* suformulavo ir paskelbė „Atvirojo kodo apibrėžimą“ (angl. *Open Source Definition*^{6,7}).

Atvirojo kodo apibrėžimas

1.9 versija⁸

Įžanga

Atvirasis kodas reiškia ne tik galimybę gauti pirminį tekstą. Atvirojo kodo programinės įrangos platinimas turi atitikti toliau nurodytus kriterijus:

1. Laisvas platinimas

Licencija neturi uždrausti kam nors parduoti ar perduoti programinės įrangos kaip programinės įrangos distributyvo dalies, kurią sudaro programos iš kelių skirtingų šaltinių. Licencija neturi reikalauti honoraro ar kokio kito mokesčio už tokį pardavimą.

2. Pirminis tekstas

Programa privalo turėti pirminį tekstą ir turi leisti platinti pirminiu tekstu ir sukompiliuota forma. Jei kažkuri dalis neplatinama pirminiu tekstu, turi būti aiškiai apibrėžtos galimybės įsigyti pirminį tekstą apmokant ne daugiau nei motyvuotas kopijavimo išlaidas arba priimtinausiu būdu – atsisiunčiant internetu nemokamai.

open source

2.2 pav. *Open Source Initiative* logotipas

⁶ <http://www.opensource.org/docs/definition.php>

⁷ <http://www.google.lt/search?defl=en&q=define:Open+Source>

⁸ <http://www.akl.lt/ak/?doc=osd.html>

Pirminis tekstas turi būti pateiktas forma, kuria bet koks programuotojas galėtų jį modifikuoti. Tyčinis pirminio teksto modifikavimas, kuris suklaidentų programuotoją, yra draudžiamas. Tarpinės formos, tokios kaip parengiamosios doroklės (angl. *preprocessor*) ar transliatoriaus rezultatai, yra neleidžiamos.

3. Papildomi darbai

Licencija turi leisti atlikti modifikacijas bei kurti papildomus darbus, taip pat turi leisti tuos darbus platinti su tokia pat licencija, kaip ir pirminis tekstas.

4. Autoriaus pirminio teksto neliečiamumas

Licencija gali uždrausti platinti modifikuotą pirminį tekstą tikrai tuo atveju, jei ji leidžia platinti originalų kodą kartu su pataisymų failais (angl. *patches*), kurie leistų modifikuoti galutinį produktą kompiliuojant.

Licencija privalo aiškiai leisti sukompiluoatų iš modifikuoto pirminio teksto programų platinimą. Licencija gali reikalauti, kad modifikuoti produktai turėtų kitokį pavadinimą ar versijos numerį nei originalus autoriaus produktas.

5. Jokios diskriminacijos prieš asmenis ar grupes

Licencija neturi diskriminuoti jokio asmens ar asmenų grupės.

6. Jokių apribojimų naudojimo sritims

Licencija neturi uždrausti naudoti programą tam tikroje specifinėje srityje. Pavyzdžiui, licencija negali uždrausti naudoti programos komerciniais tikslais arba genetiniams tyrimams atlikti.

7. Licencijos platinimas

Teisės ir pareigos, apibrėžtos šioje licencijoje, turi būti susijusios su visais, kuriems yra išplatinama programinė įranga ar jos pirminis tekstas. Ši licencija neturi būti platinama su kokia nors kita papildoma licencija, kurią būtų privaloma vykdyti arba su ja sutikti.

8. Licencija neturi būti specifinė produktui

Teisės, priskirtos programai, neturi priklausyti nuo to, ar ji yra programinio paketo (distributyvo) dalis. Jei programa yra atskirta nuo programinio paketo ir panaudota ar išplatinta sutinkant su programos licencijos sąlygomis, visos šalys, kurioms programa yra išplatinta, turi gauti tokias pačias teises, kaip ir tie, kurie gauna programą kartu su visu programiniu paketu.

9. Licencija neturi riboti kitos programinės įrangos

Licencija neturi riboti programinės įrangos, platinamos kartus su licencijuojamomis programomis. Pavyzdžiui, licencija neturi reikalauti, kad visa programinė įranga, platinama toje pačioje laikmenoje, privalėtų būti atvirojo kodo (angl. *Open Source*).

10. Licencija turi būti neutrali technologijų atžvilgiu

Nė viena licencijos sąlyga neturi priklausyti nuo individualios technologijos ar naudojamos sąsajos tipo.

Erikas Reimondas 2002 m. kovo pradžioje pakviestas asociacijos „Atviras kodas Lietuvai“ viešėjo Lietuvoje⁹. Pranešime Seime jis aptarė programinės įrangos saugumo klausimus ir atvirojo kodo programinės įrangos naudojimo vyriausybėse perspektyvas. Su juo bendravusiems jis įrodė, kad atvirojo kodo idėjos gali sukurti gyvybingą verslą.

2.2. Atvirasis kodas ir nuosavybiniai produktai

Nuosavybinių programų verslui artimesnis ne laisvųjų programų, bet atvirojo kodo licencijavimas. OSI palaikomomis atvirojo kodo licencijomis platinami produktai kombinuojami su nuosavybiniais. Pavyzdžiui, korporacija *Microsoft* yra parengusi dvi atvirojo kodo licencijas, pripažįstamas *OSI*¹⁰, ir palaiko atvirojo kodo priedų prie jų kuriamų nuosavybinių programų kūrimą.

⁹ <http://www.akl.lt/en/projects/?doc=policy-makers.html>

¹⁰ <http://www.microsoft.com/opensource/licenses.mspx>

2.3. Kas nėra atvirojo kodo programa

Aptarsime tai, kas panašu į atvirojo kodo programą, bet nėra tokia programa. Kai kurie programinės įrangos gamintojai siekia populiarumo, pateikdami savo programas kaip atvirąjį kodą, nors jos nėra atvirojo kodo. Dažniausiai pasitaiko tokių pavyzdžių:

- Sukompiliuota programa platinama nemokamai, tačiau jos pirminis tekstas (arba esminės pirminio teksto dalys) lieka gamintojo paslaptis.
- Pirminis tekstas prieinamas, tačiau licencija draudžia jį bet kaip keisti ir platinti pakeistas versijas.
- Pirminį tekstą galima keisti tik gavus papildomą gamintojo leidimą.
- Licencija riboja teises prašyti atlygio už originalios ar pakeistos programos platinimą ir garantinį aptarnavimą.

Akivaizdu, jog tokios sąlygos neatitinka pateikto atvirojo kodo apibrėžimo.

2.4. Klausimai ir uždaviniai

1. Ką reiškia terminas „atvirojo kodo programinė įranga“?
2. Koks santykis tarp atvirojo kodo programų, laisvųjų programų ir nemokamai platinamų programų?
3. Kam ir kodėl naudinga platinti programas atvirojo kodo licencijomis?